

UOT 81`28

<https://doi.org/10.59849/2218-4783.2025.2.148>

RƏŞAD ZÜLFÜQAROV

CULFA ŞİVƏLƏRİNDƏ SADƏ FEİLLƏR

Məqalə Culfa şivələrində işlənən sadə feillərin tədqiqinə həsr olunub. Məlumdur ki, feil dilimizin tarixini yaşadan əsas nitq hissələrimizdən biridir. Feillər dilimizin milliliyinin ən əsas göstəricisidir. Sadə feillər Culfa şivələrində zənginliyi ilə diqqəti cəlb edir. Onların bir qismi dilimizin müxtəlif dialekt və şivələrində işlənir. Məqalədə sadə feillərin Azərbaycan dilinin dialekt və şivələri, türk dilləri, onların dialekt və şivələrindəki nümunələri ilə müqayisəli təhlili aparılmışdır. Araşdırmalar nəticəsində bir sıra maraqlı elmi faktlar əldə edilmişdir.

Açar sözlər: *Culfa, şivə, feil, morfologiya, qrammatik məna.*

Giriş. Ümumi qrammatik əlamət dedikdə sözün ifadə etdiyi məna, daşdığı sual və cümlədə mövqeyi nəzərdə tutulur. Sözün ifadə etdiyi məna onun yalnız mənasını əhatə edir. Hər bir sözün müəyyən nitq hissəsinə aid olması üçün həmin söz leksik məna ilə yanaşı, qrammatik məna da kəsb etməlidir. Qrammatik məna isə sözün öz daxilində olur. Qrammatik formalarla meydana çıxır. Deməli, sözlər nitq hissələrinə bölünmək üçün dilin qrammatik quruluşuna xas olan qrammatik kateqoriyalara malik olmalıdır. Müasir Azərbaycan dilçiliyində nitq hissələri əsas və köməkçi olmaqla iki qrupa ayrılır. Əsas nitq hissələri içərisində feillər dilimizin qalxanı rolunu oynayır. Başqa sözlə desək, feillər dilimizin tarixi kökünün ən başlıca daşıyıcılarıdır. Naxçıvan dialekt və şivələrində, o cümlədən də Culfa şivəsi ədəbi dildən fərqlənən bir sıra morfoloji xüsusiyyətlərə malikdir. Feil Culfa şivəsində səciyyəvi xüsusiyyətləri ilə diqqət çəkən əsas nitq hissələrindən biridir. Burada nəinki ədəbi dildə, hətta başqa dialekt və şivələrimizdə işlənməyən bəzi sözlərə rast gəlmək mümkündür. Culfa şivəsində də feillər sadə, düzəltmə və mürəkkəb quruluşludur. Burada işlənən sadə feillərin çoxuna ədəbi dilimiz və digər dialekt və şivələrimizdə də rast gəlirik. Dialektoloji ədəbiyyatlarda dilimizin dialekt və şivələrində işlənən sadə feil kökləri üç qrupda təsvir olunur: 1) yalnız dialekt və şivələrimizdə işlənən sadə feillər 2) fonetik tərkibcə ədəbi dildəkilərə oxşayan sadə feillər 3) fonetik tərkibcə qismən də mənaca ədəbi dildəkilərə oxşayan sadə feillər [11, s. 26]. Məqalədə Culfa şivələrində işlənən sadə feillərin bir qisminin təhlilinə yer verilmişdir.

1. Yalnız dialekt və şivələrimizdə işlənən sadə feillər. Müasir Culfa şivələrində qarşımıza çıxan maraqlı sadə feillərdən biri *təzməx* – qaçmaq feilidir. *Məs.: Gördü day qeyri yol yoxdu bayaxana təzidi e.* Bu feil Culfa şivələrində həm insanlar həm də digər canlılar üçün eyni leksik anlamda istifadə edilir. Belə ki, aparılan araşdırmalar zamanı bəhs etdiyimiz şivədə *təzix' qoyun* (T., Sal.) – tez-tez sürüdən ayrılıb qaçan, itən heyvan mənasında işlənir. *Məs.: Təzix' qoyunu tutmaq çətin o:r, gərəx' kürnəşə salasan (T.).* I növ ismi birləşmə şəklində olan bu terminin birinci komponenti olan “*təzix*” sözü türk mənşəli qədim leksem olan *təzimək* – qaçmaq feilindən yaranmışdır. Bu feil qədim türk dillərində mövcud olmuşdur və hazırda dialekt və şivələrimizdə yaşamaqdadır. Belə ki, *tez* – qaç feili “Divani-lügət-it türk”də *tezmək* [9, s. 611] – qaçmaq, Orxon-Yenisey abidələrində *tez* [13, s.1 74], qədim Göytürk və Uyğur yazılı abidələrində *tezmək* [8, s. 100], Türkmən dilində *tezmək* [12, s. 198], qədim Özbək dilinin XIV əsr yazılı abidəsi olan “Tarjuman” abidəsində *tizik* [14, s. 114], Türkiyə türkcəsinin Çoruh şivəsində *tezmey* [6, s. 280] şəklində, eyni mənalarda işlənəkdədir. Azərbaycan dilinin Meğri (Mehri), Kəlbəcər dialekt və şivələrində *təzməx'* [2, s. 564] şəklində eyni mənada işlək dialekt sözüdür. Qeyd etmək lazımdır ki, Culfa şivələrində sadə feillər içərisində sinonimlik təşkil edən bir leksik vahidlərə rast gəlinir. Aparığımız araşdırmalar zamanı qarşımıza çıxan və maraq doğuran *tüymək* feili də bu qəbildən olan leksemlərimizdən biridir. Bir faktı unutmayaq ki, *təzmək* feilindən fərqli olaraq *tüymək* feili daha çox insanlar üçün istifadə edilən xarakterik sözlərimizdəndir. *Məs.: Göz-gözə vırıb tüydü.*

Tüymək feili daha çox gizlicə, oğrun, cəld qaçmaq anlamını ifadə edir. Dilimizin Meğri şivələrində bu feil kökündən törəyən *tüynex`* – cəld, zirək [3, s. 587] leksemi ilə qarşılaşırıq. *Məs.: Bı iyitti tüynex` kessə tez çatı.*

Culfa şivələrində maraqlı doğuran feillərdən biri də *dızımax* – arxada qalmaq feilidir. *Məs.: Bı inəyim yaman dızıyır.* Təsadüfi deyil ki, bəhs etdiyimiz şivələrdə bu mənada *dızına qalmax* – gerilmək, arxada qalmaq tərkibi feili də işlənir. Bir faktı qeyd edək ki, ümumiyyətlə, *dızı*, *dızmarı*, *dızix* tipli bir sıra leksik vahidlər Culfa şivələrində iri, böyük, yaşlı kimi mənaları bildirir. *Məs.: Dızix oğlandı gördüyü işə bax; Dızmarı üzümünər çox daddı o:r.*

Dilimizin digər dialekt və şivələrində olduğu kimi müasir Culfa şivələrində qarşımıza çıxan maraqlı leksik vahidlərimizdən biri də *itməx`* – itələmək, qəsdən toxunmaq feilidir. İtmək feilinin ümumtürk kontekstində geniş işlədilməsi ilə bağlı Rəsul Rüstəmovun tədqiqatlarında ətraflı məlumatlara rast gəlinir. Belə ki, o öz araşdırmalarında göstərir ki, türk dillərinə aid qədim yazılı abidələrdə *it* feili itələmək, tərpətmək, hərəkətə gətirmək, yönəltmək mənalarında işlədilir. Qeyd edək ki, hazırda *it* feili eyni fonetik tərkib və mənada Türkiyə türkcəsində öz varlığını qoruyur. Azərbaycan ədəbi dilində isə eyni anlayış *it* kökündən yaranan *itələmək* feili ilə ifadə olunur. Bildiyimiz kimi, ələ leksik şəkilçisi qeyri-məhsuldar formada dilimizin söz yaradıcılığında işlənir. Ələmək feili də məhz əl isminə eyni şəkilçinin artırılması yolu düzəlmişdir. Culfa şivələrində *it* feil kökündən yaranan *itışmək* feilinə də rast gəlinir. Dilimizin Şəki dialektində *it* feili t-d səsəvzlənməsi ilə *idmax* şəklində ilkin mənasında işlədilir. *Məs.: Duran yerdə gəldi məni iddi* [2, s. 255].

Hazırda Culfa şivələrində işlənən maraqlı sadə feillərdən biri də *caymax* – yayınmaq, azmaq leksik vahidi. *Məs.: Gərəx` verdiyin sözdən caymıyasan.* Bununla yanaşı Culfa şivələrində bu leksik vahidin yolunu azmaq, həddini aşmaq anlamlarına da rast gəlirik. *Məs.: Əlnə imkan tüşcəx` hax yoldan caydı.* Bu feil dilimizin tədqiq edilən digər dialekt və şivələrində də eyni fonetik tərkib və mənada qarşımıza çıxır. Belə ki, dialekt və şivələrimizdə bu kökdən yaranan sözlərə rast gəlinir. Söz dilimizin Zəngilan və Cəbrayıl şivələrində *caydımax* – yolundan çıxmaq, Beyləqan şivəsində *caydırmax* – yayınmaq, Lənkəran şivəsində *caymax* [2, s. 72] şəklində işlənir. Bir faktı da qeyd edək ki, *caymax* leksik vahidinə sinonimlik təşkil edən *köppəx`* feili də Culfa şivələrində geniş işlənmə arealına malikdir. Bildiyimiz kimi, köpmək sözü həmçinin omonim söz kimi ədəbi dilimizdə isim mövqeyində çıxış edir. *Məs.: Qarnın da yaman köp var bı uşağın.* Ədəbi dilimizdən fərqli olaraq dialekt və şivələrimizdə, o cümlədən də Culfa şivələrində bu söz *caymaq* sözünün sinonimi kimi qarşımıza çıxır. *Məs.: İnsan gərəx` əlindəki varna arxayınnaşib köpbəsin. U:n gəldiyi kimin, getməydə var.* Nümunədən də aydın olur ki, bu leksik vahid *caymaq* feilinin həddini aşmaq, yolunu azmaq mənalarının ekvivalenti kimi çıxış edir.

Culfa şivələrində işlədilən maraqlı sadə feillərdən biri də *savmax* – bağlamaq, bitirmək, başa vurmaq, sağalmaq feilidir. *Məs.: Bı təhər ki bı naxoşduğu da savdıx.* Verilən nümunədə leksem başa vurmaq, bitirmək, daha çox isə sağalmaq anlamlarını ifadə edir. *Savmax* sözü eyni zamanda kəsmək, bağlam mənalarında da Culfa şivələrində geniş işlənmə arealına malikdir. *Məs.: Həyəti suvaranna so:ra suyu başdan savarsan ki ziyannıx verməsin.* Bu leksik vahid dilimizin Cəbrayıl, Zəngilan, Füzuli şivələrində də eyni mənalarda qarşımıza çıxır. *Sav* sözü dilimizin Zəngilan şivəsində dəryaz, oraq, dəhrə mənalarını da ifadə edir [3, s. 475]. Həm Culfa, həm də dilimizin digər şivələrində *sav* feil kökündə yaranan və onunla eyniköklülük təşkil edən *savacax* – suyun kəsildiyi yer, ağızlıq leksemi də işlədilir. *Məs.: O vaxdarı dəyirma:n suyun savacaxdan açıb bağlardıx.*

Müasir Culfa şivələrində işlənən maraqlı sadə feillərdən biri də *tısmax* – küsmək feilidir. *Məs.: Genə nə tısıb bı.* Dilimizin Ordubad dialekti və Culfa şivəsində bu feil eyni zamanda tənbel anlamlarını da ifadə edir. *Məs.: Ə bı uşax yaman tısdı ye. Elə hey yatır.* Bununla yanaşı, *tıs-tıs* adam, *tıs* toyuq, *tısağan* kimi leksemlərlə Culfa şivələrində qarşılaşırıq ki, onların hamısının kökündə *tısmaq* sadə feili dayanmaqdadır.

Tıs leksemi dilimizin tədqiq edilən bir sıra dialekt və şivələrində eyni fonetik tərkib və mənada işlənir. Dilimizin Kürdəmir və Şuşa şivələrində bu feil kökündən yaranan *tısağan* – küsəyən düzəltmə sifətinə də rast gəlinir (3).

2. Fonetik tərkibcə ədəbi dildəkilərə oxşayan sadə feillər. Bu qrupu daxil olan sadə feillərə də Culfa şivələrində rast gəlinir. Həmin feillərin bir çox ədəbi dilimizdə işlənən eyni fonetik tərkibli sözlərdən ifadə etdiyi məna yükünə görə fərqlənir, başqa sözlə desək, onlarla omonimlik təşkil edir.

Hazırda ədəbi *dildə dünyaya gətirmək, çıxmaq* (Günəş doğdu) mənalarında işlədilən *doğmaq* feili dialekt və şivələrimizdə də eyni anlamı daşımaqla yanaşı, bəzi şivələrimizdə fərqli məna kəsb etməkdədir. Belə ki, Naxçıvan dialekt və şivələrində, o cümlədən də Culfa şivəsində toyuğun yumurtlaması anlamını ifadə edən *doğmaq* sözü ilə qarşılaşırıq ki, bu da ədəbi dildəki ilkin etimoloji anlayışı özündə saxlasa da, daşdığı məna yükünə görə qismən fərqlənir. *Məs.: Bı günərisi beş toyux doğub.* Rəsul Rüstəmov tədqiqatlarında qeyd edir ki, bəzi türk dillərində və onların dialektlərində bu feil yumurtlamaq mənasını bildirir: xak dilində *tuğ*, uyğur şivəsində *tuxum tuğ*, özbək dilində *tuğ* şəklində qarşımıza çıxır. Dilimizin Dərbənd dialektində də *doğ* [1, s. 108] feili yumurtlamaq anlamında işlənir.

Bəhs olunan şivələrdə qarşımıza çıxan və ədəbi dildəki fonetik variantından daşdığı məna baxımından fərqlənən leksik vahidlərimizdən biri də *əz* – döy feilidir. Bildiyimiz kimi, ədəbi dildə əzmək hər hansı bir əşyanı deformasiyaya uğratmaq, sıxıb yastılmaq, şəklin dəyişmək anlamlarını ifadə edir. Dialekt və şivələr də, o cümlədən Culfa şivəsində leksem öz ilkin mənası qorumaqla yanaşı, fərqli leksik məzmun da daşıyır və döymək mənasında işlənir. *Məs.: Tökülüşüb başına əzib ötürdülər yazığı.*

Sınmaq feili də daşdığı məna yükünə görə Culfa şivələrində diqqəti cəlb edən sözlərimizdən biridir. Bildiyimiz kimi, ədəbi dilimizdə də mövcud olan *sınmaq* feili daha çox qırılıb tökülmək mənası bildirir. Culfa şivələrində isə bu ilkin məna qorunmaqla yanaşı, fərqli leksik mənalar da ifadə etməkdədir. Başqa sözlə desək, Culfa şivələrində *sınmaq* leksik vahidi üç anlayışı ifadə edir: 1. Qırılmaq 2. Yumşalmaq 3. Məğlub olmaq. Birinci məna ədəbi dilimizlə ortaqlıq təşkil etdiyi üçün onun haqqında əlavə məlumat və izaha ehtiyac olmadığını düşünürük. İkinci mənasına gəlincə qeyd etmək lazımdır ki, hazırda Culfa şivələrində və əhali arasında sərt havanın soyumasını bildirən zaman *sınmaq* sözündən istifadə olunur. *Məs.: Üş gündü bərt saxtaydı. Bö:n diyəsən hava bir az sınıb. Elə ki yazın bırı açılır, o dəyqəcən havalar sınır da.* Üçüncü məna hazırda dialekt və şivələrimizdə qismən mühafizə olunsa da, daha çox dilimizin qədim və orta əsrlər dövründə geniş işlənmə arealına malik olmuşdur. Təsədüfi deyil ki, xalq arasında material toplanan zaman yaşlı informatorlar hər hansı bir düşmənin ordusunun məğlub edilməsini onun *sınması* kimi ifadə edirlər. *Məs.: ...Bı iki patşahın qoşunnarı vırışillar, duşamn patşahın qoşnu tez sınır...*

Müasir Culfa şivələrində işlənən *pozmaq* feili də daşdığı məna yükünə görə ədəbi dilimizdəki eyni fonetik tərkibli leksik vahiddən fərqlənir. Belə ki, ədəbi dilimizdə *pozmaq-silmək* anlamını ifadə etdiyi halda dialekt və şivələrimizdə, o cümlədən də Culfa şivələrində həmin leksem öz ilkin mənasını qorumaqla yanaşı, fərqli məzmun çaları da qazanmışdır. *Məs.: Elə ki payız oldu day bostannarı başdıyillar pozmağa.* Nümunədən də görüldüyü kimi, burada *pozmaq* sözü daha çıx yığmaq, toplamaq mənasını ifadə edir.

Hazırda Culfa şivələrində mədəsi bulanmaq anlamında işlənən *qaytarmaq* feili fonetik tərkibinə görə ədəbi dildəki leksik vahidlə ortaqlıq təşkil etsə də, daşdığı mənasına görə ondan tamamilə fərqlənir. *Məs.: Ma: yaman soux də:b. Gecə:n səhərəcən qaytarmışam.* Ədəbi dilimizdə isə bu leksem geri vermək mənasını ifadə edir.

Bu tip leksik vahidlərimizdən biri də aldatmaq, yalan danışmaq mənalı *atmaq* feilidir. *Məs.: Yaman atdı bizə.* Bildiyimiz kimi ədəbi dilimizdə *atmaq* daha çox tullamaq, qismən də unutmaq mənalarını ifadə edir.

3. Fonetik tərkibcə, qismən də mənaca ədəbi dildəkilərə oxşayan sadə feillər. Əvvəlcədən onu qeyd etmək lazımdır ki, bu tip sadə feillər istər dilimizin digər dialekt və şivələrində, istərsə də Culfa şivələrində bir o qədər də zəngin deyil. Onların bəzilərinin təhlilinə baxaq.

Bəhs etdiyimiz şivələrdə qarşılaşdığımız və diqqət çəkən sözlərdən biri də *mısmax* – gizlənmək, səsinə kəsmək, sakitləşmək anlamlarını ifadə edən sadə feildir. Aşağıdakı nümunədə sözün səsinə kəsmək mənasının işlədildiyini görürük. *Məs.: Day diyəsən səsin çıxmır mısmısan.*

Culfa şivələrində sözün gizlənmək mənasının geniş işlədildiyinin şahidi oluruq. *Məs.: Biz uşaxlıxda gizdən-paç çox oynuyardıx. Ən qəşəy mən mısdanardım.* Culfa şivələrində bu kökdən törəyən *mısqı adam* – öz içi ilə əlləşən, başqalarına qarşı sinsi davranan şəxs ifadəsinə də rast gəlirik. *Məs.: Bı gedən yaman mısqı adamdı. Sağı-solu bəlli də:l.*

Bu sözdən yaranan və Ordubad dialektində işlədilən *mısqı-pusqu* leksik vahidi də diqqəti cəlb edir.

Bir faktı da qeyd edək ki, *mıs* feili dilimizin tədqiq edilən digər dialekt və şivələrində işlənir. Culfa şivələrində işlədilən mənalarla yanaşı, fərqli anlamları da ifadə edir. Belə ki, dilimizin Cəbrayıl və Cəlilabad şivələrində *mıs* – həddindən artıq yemək anlamını [11, s. 27] bildirir.

Dilimizin Zəngilan və Füzuli şivələrində bu leksik vahid küsmək anlamını da əks etdirir [3, s. 394]. Həmin kökdən törəyən *mısmırığ* – qaşqabaq, küsmək leksik vahidi Culfa şivələrində işlədir. *Məs.: Genə nə mısmırıxlanmışan belə.*

Seçmək/seşməx feili istər ədəbi dilimiz, istərsə də dialekt və şivələrimizdə geniş istifadə olunan sadə feillərimizdən biridir. Leksem ədəbi dilimizdə həm təmizləmək, həm də seçim etmək anlayışlarını ifadə edir. *Məs.: Bu paltarlar xoşuma gəldi seçdim aldım.*

Dialekt və şivələrimizdə, o cümlədən də Culfa şivələrində feilin iki mənə çaları da formalaşmışdır. 1. Təmizləmək 2. Görmək. 1. *Məs.: Bı günnərisi düynü seşməx`dən bi tə:r oldum.* 2. *Day də:sən qərimişəm gözüm seşmir.*

Birinci nümunədə təmizləmək, ikinci nümunədə isə görmək mənalarında işlədir.

Bu qrupa aid leksik vahidlərdən biri də *dəbərməx* – tərpnəmək feilidir. *Məs.: Adam baş qurt-dıranda gərəx` dəbərmiyə.* Göründüyü kimi, feil ədəbi dildəki eyni mənalı feildən bir neçə samit səs fərqlənməsi ilə ayrılır.

Nəticə. Yekun olaraq qeyd etmək lazımdır ki, müasir Naxçıvan dialekt və şivələrində, o cümlədən də Culfa şivəsində feillər, o cümlədən də sadə feillər öz zənginliyi ilə diqqəti cəlb edir. Onların hamısı haqqında bir tədqiqatda bəhs etmək bir qədər çətindir. Araşdırılan Culfa şivəsində mövcud olan və tədqiqata cəlb edilən sözlərin böyük əksəriyyəti milli mənşəli olmaqla zəngin ümumtürk leksikasının mühüm laylarından birini təşkil edir. Belə sözlərin müasir dilçilik aspektindən etnolinqvistik təhlilinin aparılması bir sıra maraqlı faktların ortaya çıxarılmasına imkan verir. Həmin sözlərin milli aspektdən, ümumtürk mədəniyyəti, dilçiliyi kontekstində öyrənilməsi, onların xalqımızla, bu torpaqla bağlılığının sübut olunması, günümüzdə ərazilərimizə qarşı irəli sürülən əsassız erməni iddialarına tutarlı cavab verə biləcək əhəmiyyətli bir mənbə olduğunu göstərməkdədir. Aparılan araşdırma və təhlillər sübut edir ki, öyrənilən sözlər, şübhəsiz, regionla bağlıdır və xalqımızın milli-mənəvi mədəniyyətinin, dialekt leksikasının mühüm tərkib hissəsini təşkil edir. Belə sözlər dilimizin qədim tarixi köklərini özündə yaşadan, bizə və bizdən sonrakı nəsillərə miras qoyan olduqca dəyərli mənbədir. Onların araşdırılaraq ortaya çıxarılması, linqvistik təhlil olunması və bundan sonrakı nəsilləri ötürülməsi müasir dil tarixinin, tarixi dialektologiyanın qarşısında dayanan aktual məsələlərdəndir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan dilinin Dərbənd dialekti. Bakı: Elm, 2009, 448 s.
2. Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti: 2 cildə. I c., Ankara: Türk Dil Qurumu, 1999, 374 s.
3. Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti: 2 cildə. II c., Ankara: Türk Dil Qurumu, 2003, 279 s.

4. Azərbaycan dilinin Naxçıvan qrupu dialekt və şivələri. Bakı: Azərb. SSR EA nəşriyyatı, 1962, 326 s.
5. Bayramov İ. Qərbi Azərbaycan şivələrinin leksikası. Bakı: Elm və təhsil, 2011, 440 s.
6. Caferoğlu A. Doğu illerimiz ağızlarından toplamalar. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1995, 296 s.
7. Ergin M. Dede Korkut Kitabı. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1994, 483 s.
8. Xudiyev N.M., Quliyev Ə.A. Qədim türk abidələrinin sözlüyü. Bakı: ADPU, 1992, 127 s.
9. Kaşğarlı M. Divani lüğət-it-türk. IV c., Ankara: Türk Dil Kurumu, 2006, 885 s.
10. Müasir Azərbaycan dili: 3 cildə. II c.: Morfologiya, Bakı: Elm, 1980, 510 s.
11. Rüstəmov R. Azərbaycan dili dialekt və şivələrində feil. Bakı: Maarif, 1965, 320 s.
12. Taçmıradov T., Çarıyev M. Türkmən ədəbi dilinin orfoepiyası və qısa orfoepik sözlüyü. Aşqabad: Elm, 1967, 243 s.
13. Tekin T. Orhon yazıtları. Ankara: Türk Dil Kurumu, 2010, 201 s.
14. Юнисов А. Узбек теленен “Таржуман” ел язмалары. Узбекистан, Ташкент: Фанн неширятьы, 1980, 127 s.

AMEA Naxçıvan Bölməsi
E-mail: zulfugarov_1981@mail.ru

Rashad Zulfugarov

SIMPLE VERBS IN JULFA DIALECTS

This article examines the simple verbs used in Julfa dialects. The verb is known to be one of the fundamental parts of speech, preserving the history of our language. Verbs are a key indicator of the national identity of our language. Simple verbs are strikingly rich in Julfa dialects. Some of them are used in various dialects and subdialects of our language. The article provides a comparative analysis of simple verbs used in the dialects of Azerbaijani and other Turkic languages, and provides examples of their use in dialects and subdialects. The study yielded a number of interesting scientific findings.

Keywords: *Julfa, dialect, verb, morphology, grammatical meaning.*

Решад Зульфугаров

ПРОСТЫЕ ГЛАГОЛЫ В ДЖУЛЬФИНСКИХ ДИАЛЕКТАХ

Статья посвящена изучению простых глаголов, используемых в джюльфинских диалектах. Известно, что глагол – одна из основных частей речи, хранящая историю нашего языка. Глаголы – важнейший показатель национальной принадлежности нашего языка. Простые глаголы привлекают внимание своим богатством в джюльфинских диалектах. Некоторые из них используются в различных диалектах и говорах нашего языка. В статье проводится сопоставительный анализ простых глаголов, употребляющихся в диалектах азербайджанского языка, других тюркских языков, а также даны примеры их употребления в диалектах и говорах. В результате исследования получен ряд интересных научных фактов.

Ключевые слова: *Джюльфа, диалект, глагол, морфология, грамматическое значение.*

(AMEA-nın müxbir üzvü Əbülfəz Quliyev tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxiloma tarixi: İlk variant 24.09.2025
Son variant 17.10.2025